

СТРУКТУРНА ПЕРЕБУДОВА ЕКОНОМІКИ У КОНТЕСТІ УМОВ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

к.е.н., доц. Грек В.А.
Сумський державний університет

Сучасна структура вітчизняного промислового виробництва характеризується сировинним, ресурсним та енергомістким характером розвитку. Більш як 2/3 загального обсягу промислової продукції припадає на галузі, що виробляють сировину, матеріали й енергетичні ресурси. В той час, як частка продукції соціальної орієнтації становить 1/5 загального обсягу промислового виробництва. Майже зникає легка промисловість (1999 р. — 1,6%, 2008 р. — 0,9, серпень 2009 р. — 0,8 %) [1]. Проте, загально визначено, що інвестиції в людський капітал дають велику економічну і соціальну віддачу.

Згідно даних Світового банку інвестиції у людський капітал дають віддачу у 5-6 разів більшу, ніж у матеріальне виробництво [2]. Саме тому глибока структурна перебудова економіки України передбачає збільшення інвестиції не тільки у високотехнологічні, наукомісткі галузі, але і галузей, які забезпечують удосконалення і зростання людського капіталу, – тобто охорони здоров'я робітників і поліпшення санітарно-гігієнічних умов їх праці, розвиток освіти, накопичення професійних знань і виробничого досвіду, суттєвого поліпшення екологічної ситуації в країні і регіонах тощо. Особливо це актуально для регіонів, де значно переважають добувні і сировинні галузі над обробними. Однак розмір існуючих інвестицій в вітчизняні соціально орієнтовані галузі господарства поки ще не забезпечують сприятливих умов для якісного відтворення людського капіталу, що перешкоджає його збереженню, можливості розвитку і ефективного використання. Структурний дисбаланс виявляється у явному відставанні фінансування особливо такої сфери як, охорона здоров'я та медичне обслуговування населення. Так, державні витрати на охорону здоров'я в Україні в 2011 р. становили тільки 3,4% ВВП. Прямим наслідком цього, є не втішлива динаміка розповсюдження захворюваності в країні, у тому числі, по багатьом смертельним хворобам – СПІД, туберкульозу, новоутворень, вірусного гепатиту, наркоманії тощо. У регіонах, де спостерігаються найбільші галузеві диспропорції з переважанням підприємств вугільної, металургійної, хімічної та нафтохімічної промисловості, де склалася загрозлива екологічна ситуація і висока частка робочих місць зі шкідливими і важкими умовами праці ще більше загострюється проблема формування і збереження людського капіталу. У цих регіонах, наприклад, показники смертності і від'ємного природного руху населення значно вище, ніж в середньому по країні. Якщо загальний коефіцієнт смертності у 2010 р. по Україні становив 15,2, а коефіцієнт від'ємного природного руху (-4,4) то в Дніпропетровській, Донецькій, Луганській і Запорізькій областях ці показники відповідно становили 16,3 і (-5,7); 16,6 і (-7,3); 16,9 і (-7,8); 15,8 і (-5,8) [3].

Подібні проблеми інвестування в людський капітал характерні також для розвитку освіти. Закони України про освіту і науково-технічної політики чітко визначають відсоток від ВВП, який повинен надходити на освіту - 10 і науку -2,7 %. У дійсності ці цифри відповідно дорівнюють 6% і 0,5%. Втім, світовою практикою доведено, що освітній рівень забезпечує близько 40% темпів економічного зростання [4].

Удосконалення галузевої структури господарства і посилення ролі соціальної сфери у формуванні людського капіталу очевидно диктує необхідність проведення таких першочергових заходів:

- суттєво підняти рівень матеріально-технічного і наукового забезпечення соціальної сфери, особливо охорони здоров'я і освіти відповідно до сучасних вимог їх розвитку;
- поетапно підвищити заробітну плату працівникам соціальної сфери, оскільки сьогодні вона, наприклад у працівників медичної галузі, майже у два рази менше, ніж в промисловості;
- підвищити роль бюджетних фондів, які б працювали на засадах фандрейзенгу, тобто фондів з широким залученням коштів спонсорів, благодійників, меценатів, донорів тощо;
- розширити асортимент продукції машинобудування за рахунок підвищення питомої ваги галузей, що виробляють товари народного споживання, в тому числі товарів довгострокового споживання;
- в хімічній промисловості значно розширити і підвищити якість продукції вітчизняної фармацевтичної галузі;
- повніше використовувати потенціал рекреаційних ресурсів регіонів України, особливо Карпат, Причорномор'я, Криму, Приазов'я для оздоровлення людей.

1. dt.ua/ECONOMICS/ekonomika...19992008_vtrachene...

2. http://www.gks.ru/bgd/regl/b07_01/lssWWW.exe/Stg/d12/3-5.htm. 2.

3. Статистичний щорічник України за 2010 р. К., тов. «Август Трейд», 2011, С.338.

4. Урядовий кур'єр. – 2002, №100. С.5-12